

Рижих В.І. Другорядні члени арабського дієслівного речення. – Стаття.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню другорядних членів арабського дієслівного речення, які діляться на дві групи залежно від характеру управління: слова, що знаходяться під управлінням дієслова і слова, що знаходяться під управлінням імені. До першої групи відносяться різні типи додатків, а в другій групі - усі інші члени речення. Їх назви дані відповідно до арабської граматичної традиції.

Ключові слова: другорядні члени, дієслівне речення, управління, арабська граматики.

Ryzhykh V.I. Second-Rate Parts of the Arabic Verbal Sentence. – Article.

Summary. The article is devoted to the research of the second-rate parts of Arabic verbal sentence, which are divided into two groups depending on the character of management: words being under the management of verb and words being under the management of the name. The different types of additions behave to the first group, and the other parts of sentence are in the second group. Their names are given in according with Traditional Arabic grammar.

Key words: second-rate parts, verbal sentence, Arabic grammar.

УДК 811.111.367

*Ставертій Г.О.
(Одеса, Україна)*

КОНЦЕПТ ‘GUT’ В НІМЕЦЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Дана робота являє собою опис структури та змісту концепту ‘добро’, об’єктивованого в німецькій мові словом *Gut*, та вербальних характеристик цього концепту з метою виявлення особливостей рис у моделі концепту, обумовленого специфікою світогляду німців, а також їх культурним надбанням.

Ключові слова:

картина світу; концепт; концептуальна картина світу; поняття *Gut*; фразеологізми.

Актуальність пропонованої роботи зумовлена, по-перше, спрямованістю описової лексичної семантики на вивчення особливостей мовних одиниць, які

відображають ключові етичні поняття; по-друге, необхідністю виявлення національної специфіки у семантиці лексем німецької мови.

Мета дослідження – з'ясувати системну організацію концепту “Gut” в німецькій мові і встановити особливості вираження концепту “добро” в обраній мові.

Предметом вивчення є системна організація концепту “Gut” в німецькій мові.

Об'єктом дослідження є концепт “Gut” в німецькій мові.

Матеріалом дослідження виступають фразеологічні одиниці німецької мови з компонентом *Gut*.

Поняття ‘концептуальна картина світу’ досліджується різними науками, кожна з яких розглядає сутність цього явища в рамках своїх проблем та категорій. У лінгвістиці вона отримала назву власне *картина світу* [1]. Лінгвістика встановлює зв'язок картини світу з мовою, вивчає способи фіксації мисленнєвого змісту засобами мови.

Термін ‘картина світу’ можна віднести до фундаментальних, які відображають специфіку людини, її існування в світі, взаємостосунки зі світом, найважливіші умови її існування в світі. В свідомості людей, які належать тому чи іншому національному колективу, складається та передається із покоління в покоління свій образ картини світу, навколишньої об'єктивної дійсності [3:37].

Концепти виникають в процесі побудови інформації про об'єкти та їх властивості; причому ця інформація може включати відомості про об'єктивний стан справ в світі [1:91]. Концепт – основний осередок культури в ментальному світі людини. У концепту складна структура. З одного боку, до неї належить усе, що належить будові поняття, з іншого боку, в структуру концепту входить все те, що і робить його фактом культури – вихідна форма (етимологія); стисла до основних ознак змісту історія; сучасні асоціації; оцінки та т. д. [4:43].

Характеристика концепту:

1. *Комплексність побутування* – співвідношення лінгвокультурного концепту з трьома вищезгаданими сферами (мова, свідомість, культура) може

бути сформульовано таким чином: 1) свідомість – область перебування концепту (концепт лежить у свідомості), 2) культура детермінує концепт (тобто концепт - ментальна проекція елементів культури); 3) мова і/або мова – сфери, в яких концепт упредметнюється.

2. *Ментальна природа* – саме у свідомості здійснюється взаємодія мови і культури, тому будь лінгвокультурологічного дослідження є одночасно і когнітивне дослідження.

3. *Ціннісність* – центром концепту завжди є цінність, оскільки концепт є дослідження культури, а в основі культури лежить саме ціннісний принцип.

4. *Умовність і розмитість* – чітких кордонів концепт не має, в міру віддалення від ядра асоціації менш чіткі. Мовна або мовна одиниця, якій актуалізується центральна ‘точка’ концепту, служить ім'ям концепту.

5. *Мінливість* – в ході життя мовного колективу актуальність концептів (тобто інтенсивність оцінки) може змінюватися.

6. *Обмеженість свідомістю носія* – лінгвокультурний концепт існує в індивідуальному чи колективному свідомості, будь-які елементи, відсутні у свідомості даного індивіда/групи, до структури концепту даного індивіда/групи включатися не можуть.

7. *Трикомпонентність* – структура лінгвокультурного концепту трикомпонентна. Крім вже названого ціннісного елемента, в її складі можуть бути виділені фактуальні та образні елементи. Фактуальний елемент концепту зберігається у свідомості у вербальній формі і тому може відтворюватися в мові безпосередньо, подібний же елемент невербальний і піддається лише опису.

8. *Поліапеліруємість* – до одного й того ж концепту можна апелювати за допомогою мовних одиниць різних рівнів: лексем, фразеологізмів, вільних словосполучень, пропозицій. Способи апеляції до одного й того ж концепту в різних культурах, як правило, різні, що і складає основну складність міжкультурної комунікації.

9. *Багатомірність* – лінгвокультурний концепт багатовимірний. Традиційні одиниці когнітивістики, маючи більш чітку, ніж концепт структуру,

можуть використовуватися дослідниками для моделювання концепту.

10. *Методологічна відкритість* – лінгвокультурологія – наукова галузь міждисциплінарного характеру, тому в її рамках втілюється використання як лінгвістичних, так і позалінгвістичних методів.

11. *Полікласифікування* – з точки зору тематики концепти утворюють, наприклад, емоційну, освітню, текстову та інші концептосфери. Класифіковані по своїм носіям, концепти утворюють індивідуальні, мікрогрупові, макрогрупові, національні, цивілізаційні, загальнолюдські концептосфери [2:75-80].

Досліджувані мовні одиниці, що виражають поняття *Gut* в німецькій мові, утворюють систему концептів, об'єднані спільною семою та спільним поняттєвим змістом. Різні розуміння поняття *добро/Gut* зосереджені навколо ключової одиниці або загальної ідеї, яка виражає найбільш повне уявлення про поняття. Хоча поняття *добро/Gut* є абстрактним, за ним приховано предметну дію, ставлення індивіда до інших людей, особистісна оцінка навколишньої дійсності.

Вибір морально-оцінних категорій, представлених у свідомості концептом 'добро'/*Gut* для дослідження базується на тому, що ці поняття можна віднести до невеликої кількості загальних понять, які притаманні всім людям, адже ці поняття присутні в усіх культурах. Поняття *добро/Gut* належить до «персонально-ціннісних» категорій, воно існує у свідомості кожної людини, кожної групи людей у кожного народу, тобто це поняття – загальнолюдське[4:15]. Морально-оцінні категорії концепту 'добро' базуються на особистісному та груповому розумінні тих або інших явищ, відповідно до цього усвідомлення відбувається перенесення поняття безпосередньо на щонебудь, як, наприклад, на особистість, народ, владу, релігію та ін. Виходячи з особистісного усвідомлення того, що є добром, відбувається розуміння того, що коїться в світі.

За останні роки широке поширення отримали дві класифікації: *семантична і функціональна* [5:145].

За семантичною класифікацією розрізняють:

а) фразеологічні єдності:

Наприклад, j-m gut sein etw.; gut sein lassen;

б) фразеологічні вирази:

- загальноновживані прислів'я:

Наприклад, ein gut Wort ist besser denn eine große Gabe; gute Dinge brauchen keine Reklame;

- приказки:

Наприклад, j-m etwas im Guten sagen; so gut wie sicher;

в) фразеологічні сполучення:

Наприклад, guter Durchschnitt ; auf gut Deutsch.

г) фразеологічні синоніми:

- власне фразеологічні синоніми:

Наприклад, Schon gut! = Gut denn!

- структурні синоніми:

• сталі вислови:

Наприклад, du hast gut reden (lachen, raten);

• професіоналізми:

Наприклад, guter Jurist, schlechter Christ = ein schlechter Theologiestudent gibt allemal einen guten Juristen ab;

• вислови відомих людей [5:97-105].

Під час даного дослідження нами було проаналізовано 115 німецьких фразеологізмів зі словом *Gut*. Після тлумачення поняття *Gut* методом розподілу за граматичними ознаками із подальшим виявленням ключового значення концепту було зроблено наступні висновки.

В німецькій мові зміст фразеологізмів зі словом *Gut* виражається у значенні *позитивної та найвищої позитивної ознаки, доброї справи, непередбачуваного явища, добра, наміру, майна, якості, позитивного ставлення, найвищої цінності, настанови, негативної ознаки, якісної ознаки, порівняння, сталого виразу, компоненти якого є невід'ємними, а також вдало,*

корисний, розумний, вдалих, достатньо, добре та добра вдача. Слово *Gut* у розглянутих 115 фразеологізмах виражається іменником (24), прикметником (46), а також прислівником (45).

В розглянутих фразеологізмах концепт 'Gut' найчастіше виступає у значенні:

- позитивна ознака (30):

Наприклад, *in Güte; ein guter Nachbar ist mehr wert als ein Bruder in der Ferne; Ende gut, alles gut;*

- якісна ознака (15):

Наприклад, *gute Hut erhält das Gut; gutes Werkzeug - halbe Arbeit;*

- сталий вираз, компоненти якого є невід'ємними (10):

Наприклад, *j-m gut sein; da sind wir gut dran! gut sein; lass man gut sein!;*

- добра справа (9):

Наприклад, *sich eine Güte tun; alles Gute kommt von oben;*

- якість (9):

Наприклад, *des Guten zu viel tun; was du Anderen (Gutes) tust, kommt irgendwann zu dir zurück.*

Результатом даного дослідження є встановлений факт того, що концепт 'Gut' в німецькій мові є явищем багатограним, адже його ціннісний аспект виражено у 23 семантичних групах, що є свідченням того, що в традиціях німецької культури значення *Gut* проявляється виключно з позитивного боку.

Таке тлумачення зумовлено особливостями історичного та культурного розвитку німецького народу, під впливом яких формувалося у національній свідомості уявлення про добро.

Список використаної літератури:

1. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов/ Кубрякова Е. С., Демьянков В.З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1997. – 245 с.

2. Кубрякова Е.С. Человеческий фактор в языке и речи: Язык и порождение речи/ Е.С. Кубрякова, А.М.Шахнарович, Л.В.Сахарный. – М.: Наука, 1991. – 260с.

3. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие/ В.А. Маслова. – Минск: Тетра Систем, 2004. – 256 с.

4. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры./ Ю. С. Степанов – М.: Школа "Языки русской культуры", 2001. – 990 с.

5. Чернышева И.И. Фразеология современного немецкого языка./ И.И. Чернышева – М.: Высшая школа, 1970. – 200 с.

Ставертий А.О. Концепт ‘GUT’ в немецкой языковой картине мира. – Статья.

Аннотация. Данная работа представляет собой описание структуры и содержания концепта ‘добро’, объективированного в немецком языке словом *Gut*, а также вербальных характеристик этого концепта с целью выявления особенностей черт в модели концепта, обусловленного как спецификой мировоззрения немцев, так и их культурным достоянием.

Ключевые слова: картина мира; концепт; концептуальная картина мира; понятие *Gut*; фразеологизмы.

Stavertii A. Concept “Gut” in the German language worldview. – Article.

The proposed study is a description of the structure and content of the concept ‘good’, objectified in the German language with the word *Gut*, as well as of the verbal characteristics of this concept in order to identify particular features in the concept model, due to both the specific mindset of Germans and their cultural heritage.

Key words: worldview; concept; conceptual worldview; the notion *Gut*; phraseological units.